

**ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ДІТЕЙ З ООП ЗАСОБАМИ МУЗИЧНИХ ВИДІВ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Іскрижицька Анастасія Михайлівна,
асистентка кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

Розвиток творчих здібностей у дітей має велике соціальне значення. На сьогоднішній час відбувається стрімкий науково-технічний прогрес, що потребує від особистості нестандартних дій, гнучкого мислення, швидкого пристосування до нових умов. Дошкільний вік є сенситивним періодом для формування різних компетентностей, одна із них є мистецько-творча. Творча особистість є результатом всього способу життя дітей, не винятком цього є діти з особливими освітніми потребами. Тому одним із напрямів діяльності закладу дошкільної освіти є створення скоординованої системи з розвитку, виявлення, стимулювання творчості дітей. Музика – це універсальна мова, здатна пробуджувати емоції, надихати та об'єднувати. У дошкільному віці, особливо для дітей з особливими освітніми потребами (ООП), музичні види діяльності є потужним інструментом для розвитку мистецько-творчої компетентності, що охоплює здатність до сприйняття, розуміння, інтерпретації та самовираження через мистецтво.

З наукової точки зору, феномен креативності тривалий час є предметом наукового інтересу, оскільки, згідно з даними психометричних досліджень, популяційна частка ідентифікованих як обдаровані індивідів у дитячому віці не перевищує 5%. Водночас, враховуючи генетично детермінований спектр когнітивних здібностей, властивих кожній дитині, та гетерогенність проявів обдарованості, існує гіпотеза про потенційну обдарованість кожного індивіда в ранньому онтогенезі. Педагогічна концепція В. Сухомлинського базувалася на холістичному сприйнятті дитини, як потенційного творця з його ще не розкритими здібностями та можливостями. Зокрема, О. Савченко емпірично підтверджує, що становлення будь-яких індивідуальних здібностей відбувається в контексті активної діяльності [5, с. 226]. Питання формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку є предметом наукових розвідок О. Дронова, Н. Каньоса, І. Ликова, О. Половіна, А. Федорович тощо. Також це відображено в нормативно-правових актах України, таких як: Закон України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Державна національна програма «Освіта», Базовий компонент дошкільної освіти, які визначають напрями розвитку мистецької компетентності та рекомендації щодо впровадження художньо-естетичного виховання в освітній процес.

Н. Каньоса акцентує увагу на фундаментальній ролі мистецтва у динаміці розвитку духовної культури суспільства. Завдяки взаємодії з мистецькими творами, людина набуває знання та засвоює емоційно-ціннісні орієнтації щодо власної особистості, соціального оточення та світобудови в цілому. У процесі художньо-творчої діяльності збагачується історичний досвід, сприяючи формуванню його внутрішнього духовного світу на засадах естетики та гармонії. Завдяки мистецтву розвивається здатність людини до креативного вдосконалення в різноманітних сферах її активності. [3, с. 47].

У науковому контексті, мистецько-творча компетентність визначається, як здатність дитини до практичної реалізації власного художньо-естетичного потенціалу з метою досягнення запланованого результату креативної діяльності. Ця здатність ґрунтується на розвинених емоційно-чуттєвих реакціях на різні види мистецтва та елементарному застосуванні мистецьких навичок у повсякденних ситуаціях, як в освітньому процесі, так і в самостійній діяльності. Індикаторами сформованої мистецько-творчої компетентності є базова обізнаність дитини у специфіці різних

Актуальні проблеми дошкільної, початкової та спеціальної освіти в умовах кризових викликів суспільства

видів мистецтва (образотворчого, музичного, театрального), позитивне ціннісне ставлення до мистецтва та мистецької діяльності, а також мотивація до сприйняття мистецьких творів.

Творчість дошкільників – це сфера їхнього духовного життя, самовираження, самоутвердження, в якій яскраво розкривається індивідуальна самобутність кожної дитини. У дошкільному віці діти більш здібні до творчості, тому чим раніше почнеться їх розвиток, тим більше буде шансів на їх розкриття. Для розвитку мистецько-творчої компетентності важливою метою педагога є використання на кожному занятті творчі завдання, які складатимуть систему, що буде формувати і розвивати всю різноманітність інтелектуальної та творчої діяльності дітей. Формування даної компетентності відіграє важливу роль в розвитку психічних процесів, таких як, пам'ять, увага, уява, асоціативність тощо. Мистецько-творча компетентність формується в таких видах діяльності як:

1. *Художньо-продуктивна* (малювання, ліплення, комунікація в мистецтві).
2. *Музична* (співи, слухання музики, логоритміка, гра на музичних інструментах).
3. *Театралізована* (занурення в театральну атмосферу, участь в невеличких постановках).
4. *Самостійна художня діяльність* (розгортається з ініціативи дітей, що відповідає їхнім інтересам та потребам).

Для успішного формування цієї компетентності потрібно створити відповідні педагогічні умови:

- застосовувати заходи, які спрямовані на розвиток емоційної сфери дошкільників;
- створити умови для сприймання дітьми краси через емоції;
- своєчасно та тактовно долати перешкоди на шляху пізнання краси.

На думку вчених, людські здібності розглядаються як особистісно-індивідуальні характеристики, що інтегрують загальні когнітивні функції (такі як загальний інтелект, здатність до засвоєння та оперування різними системами знань, мнемічні процеси, увага тощо) та спеціалізовані здібності. У контексті дослідження музичної обдарованості, до спеціальних здібностей належать музичний слух, почуття ритму, музична пам'ять та уява у взаємодії з музичним сприйняттям [4, 505с].

Основою музичного розвитку у дітей є емоційне сприйняття музики. Воно активно формується через українські народні пісні під час хороводів, ігор, забавлянок, веснянок. Емоції відіграють ключову роль у музичній діяльності, адже емоційне усвідомлення є першим кроком до інтелектуального розуміння музики. Перспективними напрямками для розвитку музичних здібностей є створення сприятливого музично-освітнього простору, заохочення дітей до самостійного творчого пошуку в музиці та інтеграція різних видів дитячої діяльності. Виділяють наступні основні показники музично-творчих здібностей у дітей дошкільного віку: вміння сприймати музику; навички співу; здатність до рухової імпровізації під музику; елементарне володіння музичними інструментами; здатність до створення власних пісень; хореографічні вміння; творчість у музично-ігровій діяльності.

Відповідно до критеріїв виділяють рівні: низький (характеризується репродуктивною діяльністю), середній (продуктивний рівень) та високий (творчий рівень). У роботі представлено методологію проведення діагностичного дослідження та обґрунтовано твердження про те, що запропоновані завдання сприятимуть розвитку музично-творчих здібностей дітей дошкільного віку [2, С. 26-29].

Під час *слухання музики* педагогам варто не просто застосовувати слова, наочність, а правильно підбирати тон, міміку, емоційну забарвленість. Слід використовувати правильно поставлене завдання, яке спрямовує діяльність дітей на їх активність; створювати ситуації, щоб викликати у дітей позитивні емоції. *Співи* є важливим видом музичної активності, що спрямований на формування мистецько-творчої компетентності. Спів позитивно впливає на функціонування

Актуальні проблеми дошкільної, початкової та спеціальної освіти в умовах кризових викликів суспільства

внутрішніх органів, сприяє зміцненню легеневої тканини, а також розвитку артикуляційного та голосового апарату. Діти співають природним звуком, яке має бути високим, легким, дзвінким. Основне завдання *музично-ритмічних рухів* – це активно сприймати музику і засвоювати вміння передавати зміст і характер музики в рухах. Показником правильної розвиненості почуття ритму є виразність рухів, відповідність їх ритму та музики. Цікавим видом музичної діяльності є *інсценування пісень і казок*. Це послідовне відтворення епізодів, при цьому вихователь виразно читає текст, використовуючи візуальні засоби, які відповідають сюжету. Центральне місце в музиці займають *музичні ігри*, які діляться на сюжетні, що супроводжуються програмною музикою. В сюжетних іграх зі співом передається зміст, образ пісні, загальний характер музики. У закладах дошкільної освіти для формування мистецько-творчої компетентності широко застосовують *музичні інструменти*.

У музичній педагогіці розрізняють дві основні категорії музичних інструментів: народні інструменти та інструменти симфонічного оркестру. Інструментальна музична діяльність є ефективним засобом збагачення музичного досвіду дітей, сприяє розвитку їхнього музичного слуху, уяви та креативних здібностей. При організації музичних занять для дітей з ООП необхідно враховувати їхні індивідуальні потреби та можливості. Важливими є: індивідуальний підхід: адаптація завдань, темпу, тривалості занять до особливостей кожної дитини; використання наочності та сенсорних матеріалів: залучення візуальних опор, тактильних матеріалів, кольорових індикаторів для кращого розуміння музичних елементів; створення позитивної та підтримуючої атмосфери: заохочення будь-яких проявів творчості, уникнення критики та порівняння; співпраця з фахівцями: взаємодія з психологами, логопедами, дефектологами для розробки індивідуальних програм розвитку; залучення батьків: інформування батьків про значення музичної діяльності та заохочення їх до участі у музичних заняттях вдома.

Отже, музичне мистецтво має особливе значення у процесі формування мистецько-творчої компетентності як у дітей з нормотиповим розвитком, так і в дітей з особливими освітніми потребами. Розвиток цієї компетентності відбувається в контексті різноманітних видів музичної діяльності. З огляду на це, педагогу необхідно не просто створити середовище, але й інтегрувати дошкільників у широкий спектр художньо-творчих активностей, що стимулюють прояви дитячої художньої творчості.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) : затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 12.01.2021 р. № 33. *Дошкільне виховання*. 2021. 37 с.
2. Дронова О. О., Нестерова Е. О. Інтеграція науки з мистецтвом у педагогічній технології художньо-естетичного розвитку дошкільників. Молодий вчений. 2017. № 10.1(50.1). С. 26–29.
3. Каньоса Н. Г. Теорія та технології розвитку дитячої художньої творчості дошкільників : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2015. С. 47.
4. Мкртічян О. А. Система підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку музичних здібностей дітей 4–7 років : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2021. 505 с.
5. [Савченко О.Я.](#) Виховний потенціал освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання : навч.-метод. посіб. Київ: Богданова А. М., 2009. 226 с.

УДК 376:159.9:37](=161.2)"2022/..."